

Nedělní úvaha (kázání) na text Markova evangelia

v Lysé nad Labem, 3. neděle po Trojici, 6. července 2025

Farizeové zpochybňují Ježíše, James Tissot (1886-1896), Brooklyn Museum (Zdroj tamtéž)

Ježíš a belzebub

Vešel do domu a opět se shromáždil zástup, takže nemohli ani chleba pojmít. Zákoníci, kteří přišli z Jeruzaléma, říkali: „Je posedlý Belzeblem. Ve jménu knížete démonů vyhání demony.“ Zavolal je k sobě a mluvil k nim v podobenstvích: „Jak může satan vyhánět satana? Je-li království vnitřně rozděleno, nemůže obstát. Je-li dům vnitřně rozdělen, nebude moci obstát. A povstane-li satan sám proti sobě a je rozdvojen, nemůže obstát, a je s ním konec. Nikdo nemůže vejít do domu silného muže a uloupit jeho věci, jestliže toho siláka dříve nespoutá. Pak teprve vyloupí jeho dům. Amen, pravím vám, že všechno bude lidem odpuštěno, hříchy i všechna možná rouhání. Kdo by se však rouhal proti Duchu svatému, nemá odpuštění na věky, ale je vinen věčným hříchem.“. Tu přišla jeho matka a jeho bratři. Stáli venku a vzkázali mu, aby k nim přišel. Kolem něho seděl zástup; řekli mu: „Hle, tvoje matka a tvoji bratři jsou venku a hledají tě.“ Odpověděl jim: „Kdo je má matka a moji bratři?“ Rozhlédl se po těch, kteří seděli v kruhu kolem něho, a řekl: „Hle, moje matka a moji bratři! Kdo činí vůli Boží, to je můj bratr, má sestra i matka.“. (*Bible, Markovo evangelium, 3. kapitola*)

Vhodné je doplnit žalmovými motivy, které jsou připojeny na konci textu (Ž 113, Ž 69), dále pak příběhem matky Samuelovy (1S 2,1-2) či epištolou (1P 2,6-8). Zapět lze písně 204, 256 a 258 z nových evangelických zpěvníků.

Zástup. Opět se shromáždil zástup. Pro Markovo evangelium nic pozitivního. My máme rádi obrazy či kresby, kde pán Ježíš mluví k davům, které mu zbožně naslouchají, mávají mu ratolestmi a lidově řečeno ho prostě „žerou“. Ale v evangeliích se opakovaně setkáváme s tím, že davy, zástupy či prostě veřejnost vnášejí do příběhu nepochopení, problematické hodnotové žebříčky, v hlavním městě dokonce nenávisť. Evangelia nás opakovaně varují před širokou publicitou, před davy, před veřejností. Ježíš před ní opakovaně prchá, přesto se jí zcela nestraní a nic před ní neukrývá. Jedná veřejně, sám se dokonce občas snaží veřejnost oslovit, mluví k ní z lodi, z hory, ba i na pustých místech, kde jej zástupy vyhledají. I v dnešním příběhu se *shromáždil zástup, takže nemohl ani chleba pojmít*.

Tou poznámkou o chlebu nám Marek říká něco podstatného. Minimálně poukazuje na tlak, který shromážděná veřejnost vytváří. Možná chce ale i říci, že to podstatné, to co dělá církev církví, jakoby se nedalo v zástupu dělat. Jakoby tady náhle nebyl prostor pro intimní rozhovor, modlitbu, blízkost, důvěru a především pro společné jídlo. Není tu prostor pro eucharistii, napadá čtenáře, který zná význam slova chléb i význam společného jídla u Ježíše a jeho učedníků. Ve veřejném davu jakoby na společné jídlo nebyla příležitost. My sice víme, že Kristus dokáže sytit i zástupy, jenže když se na pozdější perikopu o nasycení tisíců podíváme zblízka, zjistíme, že to syčení zástupů nedopadne úplně podle představ. Ty tisíce chlapů se tam začnou vojensky řadit po oddílech, zkrátka se chovají militantně. Ale to je jiný příběh. V dnešním příběhu zástup nasytit netřeba, naopak, veřejnost nedovolí ani chleba pojmít. Ten zástup netouží po nasycení, ale spíš po senzaci. A charakterizuje jej ještě jedna věc. Mlčení.

Na scéně se objevují zákoníci z Jeruzaléma. A jednají hodně podpásově. My už víme, že farizejové, byrokraté víry, vedli s Ježíšem spory o výklad Starého zákona. Také víme, že se už rozhodli Ježíše zbavit, a neváhali se proto spojit s tvrdou mocensky-politickou klikou v podobě herodiánů, jakýchsi „kmotrů“ své doby. Nyní ale dorazila farizejská intelektuální špička. Na scéně se objevují erudovaní odborníci z hlavního města, vážení soudci a zástupci univerzit, inteligentní vykonavatelé státní správy, společností povětšinou respektovaní a oblíbení. *Zakoníci, kteří přišli z Jeruzaléma, říkali: „Je posedlý Belzeblem. Ve jménu knížete démonů vyháň demony.“* To je šokující prohlášení. Zákeřný je už způsob jeho vyhlášení, který se evidentně neděje v přímé konfrontaci s Ježíšem. Oni mu to neříkají do očí, nedopracují se k tomu v rámci vzájemné diskuse,

nepodepřou to argumenty. Je to prohlášení mediálního charakteru, jakoby skrze novinové titulky, je to veřejné vyhlášení tzv. pravdy nad hlavou toho, jehož se to týká. Je to nálepka, podepřená nikoli fakty, ale jejich autoritou. Oni to nepřišli říci Ježíši, oni to přišli říci o něm. Až Ježíš je v příběhu tím, kdo volá k vzájemné diskusi. Zavolá si dotyčné zákoníky, mluví k nim. Kristus odmítá nálepkovat a vyřizovat si něco přes veřejnost či media, chce vést naopak rozhovor a setkat se tváří v tvář. *Zavolal je k sobě a mluvil k nim v podobenstvích*, píše evangelium. Jenže nás by měla zarazit ještě jedna věc. To ticho, které prvotní prohlášení zákoníků provází. To mlčení veřejnosti.

Ty zástupy jsou přece od počátku přítomny Ježíšovu uzdravování, pronásledují Krista v jistém senzacechtivém transu. Součástí té shromážděné veřejnosti jsou ostatně i učedníci, za které se Ježíš o pár řádek disputačně bil, když byli obviňováni z porušování zákona, konkrétně sobotního zákazu práce. A teď všichni mlčí. Viděli přece Krista při práci, při jeho boji za svobodu ovládaných jedinců, viděli jeho vyhánění démonů, viděli, jak uzdravuje. Proč nyní nikdo nepozvedne hlas? Proč tam není poznámka, že se třeba davy přeli o Ježíše, nebo o jeho zázraky, nebo že to vyvolalo pozdvižení...

Poslední dobou jsem nadšen z esejí filozofky Terezy Matějčkové. V jednom z nich mi podnětně připomněla Andersenovu pohádku Císařovy nové šaty. Připomeňme si: tkalci v té pohádce namluví císaři, že jejich utkanou látku neuvidí jen ten, kdo je hloupý nebo nezpůsobilý pro svou funkci či povolání. A jelikož se podobného zařazení císař bojí, ocitne se na veřejnosti zcela nahý. Vzniklá situace bývá interpretována jako ostuda císaře, zajímavé je ale především mlčení shromážděných davů, které přišly vzdát hold svému vládci. Nikdo si netroufne přiznat, že na císaři nevidí žádné šaty, ať už tak činí ze strachu, že bude za nepřátele veřejného konsensu nebo že přijdou o své postavení či příjem. Široká veřejnost je tu držena v šachu nikoli mocensky, či zbraněmi, jak bychom rádi slyšeli. Takovou přikázanou slepotu, takové násilně vnucené tradování lži rádi omíláme dnes a denně, když poukazujeme na poměry v Rusku, Severní Koreji či Číně. Jenže Andersen tu odkrývá lež svobodně a veřejně přijatou, lež přijímanou bez nátlaku a zbraní. Lež, kterou vytvořili neozbrojení tkalci za účelem zisku. A že jde o zisk, panečku! Vždyť oni tu draze prodávají něco, co nemělo vůbec žádné vstupní náklady! Jak je možné, že ve vši svobodě a navzdory vši logice, tváří v tvář zlodějině století, tu davy před nahým císařem mlčí?

Tereza Matějčková si všímá, že termín svoboda vychází ve své západogermánské podobě (tedy anglicky či německy) z kořene slovesa etymologicky spjatého s touhou patřit do rodiny. Jakoby už v samé podstatě svobody zaznívalo, že jejím prvotním uspokojením je někam patřit. Svobodný jsem, když jsem přijímaný; naopak mohu být originální a sám svůj, ale pokud jsem opuštěný, není to pravá svoboda. Jakoby samotný původ slova svoboda odhaloval, jak moc toužíme někam patřit a být přijímáni; někam patřit je naší prvotní potřebou, která se netluče s pojmem svobody; svoboda z té potřeby naopak vychází. Proto také svobodně a bez nátlaku sdílíme lež. Nechceme se vyčlenit, ztratit na veřejnosti tvář. Andersen ve své pohádce odhaluje nebezpečí, které z této bytostně lidské potřeby vyplývá. Tematizuje nebezpečí kolektivního sebeklamu a předjímá hrozbu tyranie většiny, vlastní zvlášť demokratickým společnostem. V Andersenově pohádce je to až malé dítě, které vykřikne pravdu o císařově nahotě. Musí to být malé dítě, chtělo by se dodat. Jeho věk nabízí jednak bezprostřednost, a také si ještě není vědomo nebezpečí společenské ostrakizace, vyčlenění. A protože je to pohádka, dětský hlas prolomí tabu a všichni začnou na císaře volat zřejmou pravdu.

Také v našem příběhu se Ježíš pokusí lži čelit slovem. Všimněme si však nejdřív toho, co Ježíš neudělá. Nezvolí způsob jeruzalémských elit, nevzkáže jim něco přes média či veřejnost. Přímou by se nabízelo, že Ježíš zareaguje tím, že za belzebuby a satany označí odborníky z hlavního města, že použije nějaké osobní a kompromitující informace, kterými by svou diskreditaci dotyčných zákoníků zaštitil. Mohli bychom být svědky klasické infantilní výměny ve stylu: „To ty seš satan!“ „Ne, to ty!!“, atd. Jenže Ježíš nikdy na nikoho žádnou špínu nevytahuje, byť by volala do nebes, vzpomeňme na jeho setkání s celníkem. Ježíš jedná přímo. Chce vést rozhovor! Argumentuje a je tedy připraven, že i druhá strana bude argumentovat. On ve své řeči použije dokonce podobenství! Chce tedy, aby mu oponenti rozuměli, aby byl jimi pochopen! Mimochodem, u Marka je to první použité podobenství. V hádce a tvrdém střetu zazní první Markova podobenství, nejsou tak vyprávěna pro učedníky, ale pro oponenty. Ježíš v nich např. říká, že *nikdo nemůže vejít do domu silného muže a uloupit jeho věci, jestliže toho siláka dříve nespoutá. Pak teprve vyloupí jeho dům*. Vtipně a neformálně se tak připodobňuje k lupiči, který krade satanovi ty, kteří byli v satanově domě, tj. v ďábelské moci, nesvobodně drženi. Argumentuje tak evidentně svými předchozími exorcismy, svým úspěšným uzdravováním, bojem proti zotročujícím bludům. A mluví-li Ježíš o spoutání silného majitele domu, lehce a nenápadně

upamatovává i na slova Jana Křtitele o někom silnějším, kdo přichází. Jakoby Ježíšem vedená pře nepostrádala jistou nadsázku a humor, vždyť sám sebe tituluje jako lupiče a ještě tak jemně ironizuje ta velká mesiášská očekávání poblouzněných kruhů kolem Jana Křtitele. Především ale, Ježíš tu hystericky nekřičí a nekope kolem sebe. Ve svém veřejném slyšení nezůstane ale jen u podobenství a apeluje i na logické uvažování a zdravý rozum, když se ptá: „*Jak může satan vyhánět satana?*“ Jenže chce dav rozumět a pochopit? Uvažuje logicky a rozumně??

Připodobnil jsem Ježíšovu řeč k výkřiku čistého dítěte v Andersenově pohádce. Jenže evangelium není pohádka. V dalším ději se pobouřený dav nepohoršuje nad odhalenou lží či nad zákonickou lží. Přichází naopak studená sprcha. Dostaví se Ježíšova matka a bratři. Napadá nás, že přicházejí proto, aby Ježíše podpořili. Aby se jej veřejně zastali. Jenže *oni stáli venku (!) a vzkázali mu, aby k nim přišel*. Tušíme správně, že o veřejnou podporu tu nepůjde. A tak zjišťujeme, že výsledkem Ježíšova pokusu o věcnou veřejnou diskusi je rozpad jeho osobních vztahů. Odcizili jej s vlastní matkou; kam nyní patří? Kým je nyní přijímán takový, jaký je, když proti němu postavili vlastní matku?

Amen, pravím vám, že všechno bude lidem odpuštěno, hříchy i všechna možná rouhání. Kdo by se však rouhal proti Duchu svatému, nemá odpuštění na věky, ale je vinen věčným hříchem.“ Rozumíte, proč Ježíš tak tvrdě a příkře odmítne těm jeruzalémským společenským elitám být jen náznak odpuštění? To věčné zatracení pochopíme jen tváří v tvář odcizení, které dokázaly svými soudy a nálepkami vyvolat. Tzv. hřích proti duchu svatému je teologické téma na mnoho knih, je to ostatně jediný neodpustitelný hřích, který Ježíš v evangeliích zmiňuje. Ježíš, který přišel zvěstovat Boží odpuštění, Boží syn, který i na kříži odpouštěl svým vrahům (!), tento Kristus, prorok lásky a smíření, tu mluví o věčném zatracení! Události a souvislosti dnešního příběhu nám to pomáhají pochopit. Zákoníci vytvořili anti-evangelium, drze otočili znaménko plus a minus, povýšili lež na obecně přijímanou pravdu a nechali společnost, aby k ní svobodně mlčela. Tento způsob chování elit se přecházet nemá. Vždyť kdo jiný by měl být dalek nálepkování, obracení faktů a bulvární medializace, když ne intelektuální elity z hlavního města? Ziskuchtivým tkalcům, kteří vědomě šíří lež pro svůj zisk, se zřejmě nemá odpouštět.

Náš text začínal tisícím zástupem a končí tisícím zástupem. Ten zástup na konci nežene zákoníky svinským krokem ani neoslavuje Ježíšovo jméno, spíš jen tupě přihlíží; dost možná se baví praním špinavého prádla na veřejnosti, rodinným rozkolem, matkou stojící venku, bolestí jejího syna. „Hej, tvoje máti a tví bráchové jsou venku a chtěj si tě odvést!“ Ježíš zvedá hlavu. Ne, nerozhlíží po zástupu, rozhlíží se po těch, kteří sedí v kruhu kolem něho. Ježíš zoufale potřebuje intimitu, blízkost, přijetí. Náš text začínal na veřejnosti a veřejnou scénou také končí. Jen Ježíš jakoby se zaměřil jinam. Jakoby objímal ty nejbližší, kteří sedí v kruhu kolem, naslouchají mu, jsou na dotek. „Hle, moje matka a moji bratři!“

Žalмовá slova matky Samuelovy, poté, co se jí navzdory zostouzení narodil syn: „Mé srdce jásosem oslavuje Hospodina, můj roh se zvedá dík Hospodinu. Má ústa se otevřela proti nepřátelům, nechte už těch povýšených řečí, urážka ať z úst vám neunikne! Vždyť Hospodin je Bůh vševědoucí, neobstojí před ním lidské činy. Nuzného pozvedá z prachu, z kalu vytahuje ubožáka; posadí je v kruhu knížat a za dědictví jim dá trůn slávy. Ti, kdo s Hospodinem vedou spor, se zděsí, až on z nebe na ně zaburácí. Udělí moc svému králi, roh svého pomazaného zvedne.“. (1S 2,1.3.8.10, vychází ze Ž 113)

Žalm: Kvůli mně však ať se nemusejí hanbit, kdo složili svou naději v tebe, Panovníku, Hospodine zástupů, ať kvůli mně se nemusejí stydět ti, kdo tě hledají, Bože Izraele! Snáším potupu přec kvůli tobě, stud pokrýl mé tváře. Za cizího mě mají mí bratři, cizincem jsem pro syny své matky, neboť horlivost o tvůj dům mě strávila, tupení těch, kdo tě tupí, padlo na mne. O mně klevetí, kdo sedávají v bráně, pijaní si o mně popěvují. Ale má modlitba spěje, Hospodine, k tobě, je čas přízně, Bože nejvyšší milosrdný, odpověz mi, věrný dárce spásy, vysvobod' mě z bahna, ať se neutopím! Kéž jsem vysvobozen z rukou těch, kteří mě nenávidí, z hlubokých vod. (Ž 69)

Modlitba: Hospodine, náš nebeský otče, myslíme na všechny tvé věrné, na všechny, kterým jejich oddanost tobě přinášela nepřátelství a potupu od jejich okolí, od jejich blízkých, od jejich bratří, od lidí, kteří jim měli být pomocí a vzorem. Myslíme na našeho drahého Krista, jehož židovští představení odsoudili, jehož vlastní lid ukřižoval. Myslíme na Jana Husa, jemuž se nevedlo jinak. Za cizího je měli jejich bratři, horlivost o tvůj dům jim přinesla potupu. Klevetili o nich ti, kdo sedávají v bráně, tedy představení společnosti, společenské elity... ale i pijani si o nich hanlivě popěvovali.

Hospodine, náš nebeský otče, děkujeme ti za tyto tvé věrné. Děkujeme za jejich příklad, vzor, sílu. Děkujeme za to, co jsme skrze ně dostali. Dej ať také my dokážeme skládat naději svou v tebe Panovníku, Hospodine zástupů, ať kvůli nám se nemusejí stydět ti, kdo tě hledají, Bože Izraele! Amen.

Navštivte webové stránky našeho sboru, stáhněte si další kázání, prohlédněte fotografie, mějte přehled o aktuálním dění v evangelickém sboru v Lysé nad Labem.

www.lysa.evangelnet.cz